

kvistspesialitet tar mesteparten av oppmerksomheten. I en stadig mer fragmentert medisinsk verden blir prosjekter som Medisinsk årbok et ankerfeste til vår felles medisinske arv, og burde være obligatorisk lesing for enhver lege. Dette stiller store krav til utvelgelse og sammensetning av innholdet. Et slikt fellesmåltid som skal tilfredsstillende de mange ulike medisinske ganer må inneholde både kjent og ukjent, mildt og sterkt, tungt og lett. Årets utgave tilfredsstiller stort sett disse forventningene, og anbefales for oss alle.

Anette Fosse

Øvermo Legesenter
Mo i Rana

Samfunnsskrift av beste skuffe

Per Fugelli

0-visjonen

271 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2003.

Pris NOK 249

ISBN 82-15-00320-6

Vi våkner og hører på morgennyhetene at en ernæringsprofessor vil forby salg av pølser på bensinstasjonene. Så venter vi litt i halvsøvn fordi vi vet at saken ikke kan være over med det. Det er den heller ikke, for hører ikke professor i sosialmedisin Per

Fugelli hjemme i en slik sak? Jo han gjør det, og her kommer professoren og erklærer hele forslaget som et helseautoritært angrep på livsgleden. Game over, vi kan våkne og møte dagen.

Men det kan være grunn til å stoppe opp, og det er det Per Fugelli gjør i boken *0-visjonen*. Fugelli sier han har «en fornemmelse av at samfunnet holder på å bli for strengt, for rent, for kresent». Men *0-visjonen* er et skarpt – og som vanlig for Fugelli – ytterst velformulert skrift om et samfunn på knivseggen mellom nulltoleransen og *0-visjonen*. «Nulltoleransen vil gjøre samfunnet rent, eliminere sosial og mental forurensing. *0-visjonen* vil gjøre livet rent, fjerne flekker, feil og farer». Med dette begrepsparet setter han fokus på frihetens kår og normalitetens bøyelighet og øyelighet.

Norsk helsedebatt trenger Per Fugelli. *0-visjonen* er et sjeldent skrift; inspirerende, alarmerende, muntert og godt forankret i bred litteratur. Mange får sitt, nordmenn er bortskjemte og bør skamme seg over ubegrunnet misnøye og helseministeren truer friheten. Hvor troverdig trusselbildet er, må leseren vurdere.

Komposisjonen er spenstig. I et kapittel

tar han Karl Evang med på laget gjennom en trancedialog der Fugelli sitter rundt et bål i Kalahriørkenen og Evang sitter trygt i det hinsidige. Forfatteren Fugelli lar Evang bli så overbevist av sosialmedisineren Fugelli at den tidligere helsedirektøren til sist medgir: «Når jeg kommer tilbake vil jeg hjelpe helsen med å flykte fra det fengselet jeg selv satte den i – jeg vil slippe helsen fri.» Det er god lesning. Men er historien troverdig? Jeg er ikke sikker.

Enda mer usikker er jeg på konsistensen i Fugellis korstog. Han sitter i studio etter studio og forsvarer folks rett til kos, hygge, røyk og sukkerdrikker. Jeg savner en problematisering av frihetsbegrepet. For vel kan Fugelli gi trøst til røykere, antimosjonister og tenåringer som lever på to cola dagen og som ikke liker informasjonskampanjene fra myndighetene, men for hvert av Fugellis innlegg jubler de på bakrommene hos Coca Cola og Philip Morris. Det er kapitalsterke aktører med markedsføringsbudsjetter og metoder som setter den individuelle frihet under virkelig press. Bør ikke det uroe oss?

Sosialmedisinen «mangler retning, korpset mangler tenning», skriver Fugelli. Boken gir håp – sosialmedisinere bør bli tent av den. Og ikke bare sosialmedisinere, for dette er et samfunnsskrift av beste skuffe som bør glede, ergre og inspirere langt utover Fugellis opprinnelige fag.

Jonas Gahr Støre

Generalsekretær
Norges Røde Kors

Nyttig medisinsk ordbok

Arnt Jakobsen, red

Norsk medisinsk ordbok

334 s. Oslo: Forlag Sem og Stenersen, 2002.

Pris NOK 310

ISBN 82-7046-071-0

At dette er 14. utgave forteller i seg selv at boken dekker et behov. Første utgave kom i 1932 og var redigert av Karl Evang. Boken gir enkle forklaringer på latinske, greske og norske medisinske ord og uttrykk. Likevel er den ikke et medisinsk leksikon med mer inngående forklaringer. Målgruppen er først og fremst ikke-medisinsk personale som i sin jobb støter på medisinsk fagterminologi. I denne utgaven er ca. 500 nye ord tatt inn, og en del lite brukte er tatt ut. Skrivemåten av fornorskede ord er, med noen unntak, i samsvar med Tidsskriftets ordliste og de prinsippene som følges der.

Boken bør finnes hos alle som i sitt arbeid trenger en rask og enkel forklaring på hva leger sier eller skriver når de bruker «stammespråket».

Per Brodal

Anatomisk institutt
Universitetet i Oslo

Røde nupper på skrotten

Hans Petter Schjønby, Per-Øivind Sandberg

Glimt fra Hedmarkshelse

Sykdom, helse og samfunnsforhold i historisk perspektiv 164 s, ill. Hamar: Fylkesmannen i Hedmark, Helseavdelingen, 2003
ISBN 82-996672-0-8

Er det forskjell på hedmarkshelse og annen helse, hedmarkssykdom og annen sykdom? Forskjellen kunne være at klasseskilene var større i Hedmark enn i andre norske fylker, men sykdoms- og helse-

begrepene var det ikke store forskjeller på. Ove Røsbak fra Ringsaker skriver at når faren var nedfor «gikk han åt skoga/og søkte selskap med seg sjø». Andre steder gikk man til fjells, eller gjorde som Asbjørnsen, tok fiskestangen og gikk opp langs elven. Helseboten er den samme.

Helsevesenets 400-årsjubileum har medført mange markeringer, lokalt og nasjonalt. Boken er redigert av samfunnsmedisineren Hans Petter Schjønby og historikeren Per-Øivind Sandberg, og må være en av de mest vellykkede. Det dreier seg ikke om en kronologisk beretning om helse og sykdom på brede bygder og i skogfylte daler. Jordmorvesenet, de frivillige organisasjoner, tuberkulose, øyehelse, psykiatri og kjønnssykdommer i Hedmarks amt, får alle sine kapitler. Plass er det også til Alf Prøysen, Jacob Breda Bull, Ove Røsbak og Kjell Aukrust, alle hedmarkinger. Her blir helse og sykdom vektlagt bredere enn spørsmål om fag og fagfolk. Med Prøysens og Aukrusts små morsomheter blir boken lett å lese. All sykdom er ikke alvor, i hvert fall ikke bare alvor.

Dag Skogheims kapittel om tuberkulosen bør særlig fremheves. Det er i dag vanskelig å skjønne hvilke utfordringer og konsekvenser *Mycobacterium tuberculosis* bød på. Likevel er det nødvendig hvis vi skal forstå norsk samfunnsutvikling og de utfordringer store deler av verden fremdeles står overfor. Etterordet til Peter F. Hjort setter hedmarkshelsen inn i perspektiv, både i forhold til hva klasseskilene betyr for sykdom og hvordan den gamle distriktslegen, utrolig nok, kunne gjøre en avgjørende forskjell med hensyn til liv og helse.

Bildevalget er godt. Den som ikke forstår hvilken respekt den gamle jordmoren ble møtt med, kan slå opp på side 57, der Prøysens jordmor Matja (Helga Johansen, 1864–1947) er klar for nye oppdrag. Ringsakerkvinnen som blander urter på side 45 viser at det ikke bare var Anders Beer Wilse (1865–1949) som kunne feste norgeshistorie til glassplater.